

Van nerd tot popicoon

Het overlijden van Robert Moog dompelde vorige week de hele rockwereld in diepe rouw. Als vader van de synthesizer heeft hij dan ook een blijvende stempel op de rockgeschiedenis gedrukt.

ERIK RASPOET

Voor al in de late jaren zestig en zeventig zette zijn uitvinding de toon. *Abbey Road* van The Beatles teerde volledig op de sound van de Moog, en ook groepen zoals The Monkees, The Beach Boys, The Doors, Yes en Pink Floyd waren enthousiaste gebruikers. In de jaren tachtig en negentig werd het stil rond Moog, maar de voorbije jaren beleefden zowel het instrument als zijn uitvinder een ware retrohype. Vorig jaar nog werd een documentaire film over de geniale instrumentenbouwer uitgebracht, met open doekjes van eigentijdse artiesten zoals Fatboy Slim, DJ Logic en Money Mark.

Robert Moog werd geboren in Queens, New York, als zoon van een ingenieur en een leraar. Op school was hij het slimste jongetje van de klas en bijgevolg het favoriete slachtoffer van pestertijen. Thuis kreeg hij dan weer af te rekenen met zijn muzikale moeder, die hem eigenhandig, met de metronoom in de hand, tot concertpianist probeerde af te richten. Echt gelukkig was kleine Bob pas wanneer hij met zijn vader in het atelier mocht knutselen.

Moog senior en junior waren allebei gefascineerd door een bijzonder muziekinstrument: de Thereminvox, de voorloper van alle synthesizers, die in 1920 door de Russische geluidsiingenieur Lev Sergejevitsj Theremin werd uitgevonden. Jozef Stalin kon zijn oren en ogen nauwelijks geloven toen hij in het Kremlin een privé-demonstratie kreeg. De theremin, eigenlijk een bakje met oscillators waaruit twee antennes priemden, leek op geen enkel bestaand instrument. Nog vreemder was de manier van bespelen. Aanraken was uit den boze, het variëren van noot of volume gebeurde door de handen tussen de antennes te bewegen. Het resultaat was pure magie: muziek die zomaar uit het ijlde werd geplukt.

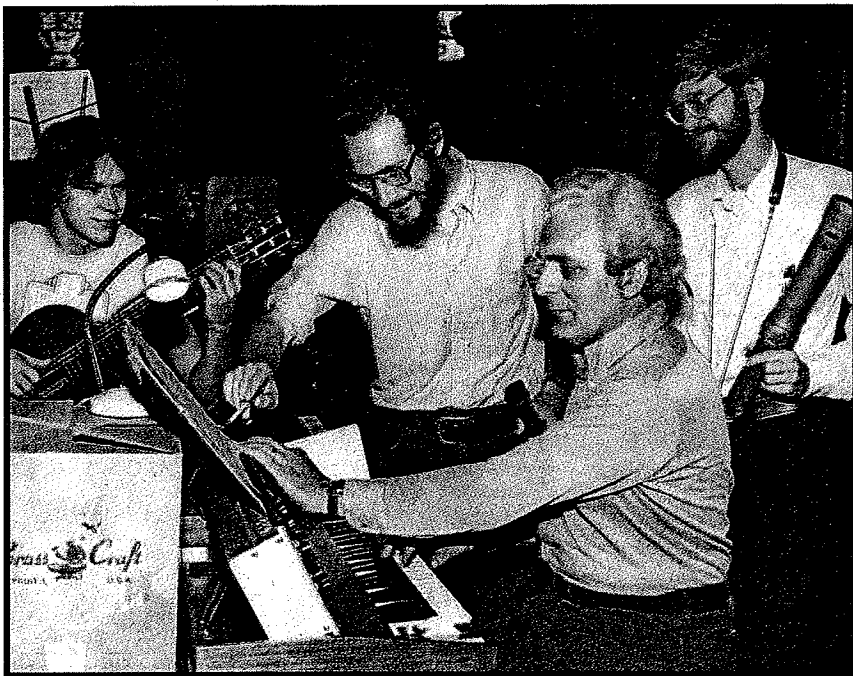
In de jaren twintig was de theremin met zijn iele klank dan ook een sensatie. Componisten zoals Rachmaninov en Saint-Saëns schreven muziek voor de theremin, die door bevallige theremistevs werd vertolkt. Lev Sergejevitsj Theremin zelf werd met zijn uitvinding wereldberoemd. Hij mocht met de zegen van Jozef Stalin de wereld rondreizen, als

levend bewijs van de superioriteit van de homo sovieticus. Dat hij desalniettemin in de jaren dertig in een Siberische goelag belandde, dat is weer een ander verhaal.

Bakbeest

Hoe dan ook, in de jaren zestig vond de theremin zijn weg naar de popmuziek. Wie kent niet de intro van 'Good Vibrations', de allerberoemdste thereminriedel ooit? Best mogelijk dat de Beach Boys bij de opname een theremin van Robert Moog hebben gebruikt. Want Moog, die op zijn veertiende zijn eerste theremin bouwde, hield er als student elektronica een aardige bijverdienste op na: hij verkocht een verbeterde versie van het sovjetvernunft in zelfbouwpakketten. Het virus van de elektronische muziek zou hem nadien nooit meer loslaten.

In 1964 verbaasde hij de Audio Engineering Convention van New York met een revolutionair ontwerp: een elektronisch instrument dat alle denkbare klanken, van piano over strijkers tot koperblazers en percussie, kon genereren. Strikt genomen bestond de synthesizer al voor Moog met zijn uitvinding op de proppen kwam. Die allereerste exemplaren leken echter meer op een laboratorium dan op een muziek-

■ Robert Moog met de Going Baroque Band in de All Souls-kerk in Asheville, North Carolina in 1980. Het nieuwe instrument werd in het begin voor klassieke muziek gebruikt, later volgden jazz, rock en disco.

(Foto AP)

braak forceerde met *Switched-on Bach*. Na die bewerking van Bach-muziek benutte hij/zij de Moog ook voor de meesterlijke score van Stanley Kubricks *A Clockwork Orange*. Zeker na het lanceren van de draagbare en gebruiksvriendelijke Mini Moog was het hek van de dam. Jazzmuzikanten zoals Herbie Hancock en Chick Corea stortten zich op het nieuwe instrument. Ook de populaire muziek ging voor de bijl. 'Pop Corn', een onver-

Dan Lacksman, die met Marc Moulin en Michel Moers, onder de naam Telex Belgische popgeschiedenis schreef. "Ik had al een kleine synthesizer", zegt Lacksman die als geluidsiingenieur in een Brusselse studio werkt. "Maar ik wilde per se een Moog, die meer mogelijkheden bood en een warmere klank produceerde. Met de opbrengst van een instrumentale plaat heb ik hem dan gekocht. Vierhonderdduizend frank, een smak geld in die dagen. Het was geen Mini Moog maar een Moog Modular, een groot model waarmee je verschillende noten tegelijk kunt spelen. Ik trok ermee van studio naar studio. Werk te veel, want ik had in België geen enkele concurrent. Reizen was wel om-slagtig, want zo'n Moog Modular vulde drie grote kisten. Je kon er ook niet zomaar op spelen, je moest hem eerst prepareren. Kabels trekken tussen de verschillende schakelingen en de oscillators, ik waande me soms een elektricien. Het duurde uren voor je er de gewenste sound uithaalde."

Eind jaren zeventig begon het Moog-imperium te tanen. De concurrentie van goedkopere merken zoals Roland en Arp verplichtte Moog zijn bedrijf te verkopen. Met de komst van digitale synthesizers en samplers werd de analoge synthesizer helemaal uit de markt gedrukt. Toch is de Moog-sound nooit helemaal uitgestorven, daar zorgden groepen zoals The Cure en Radiohead voor. Ook Dan Lacksman, die overigens aan een nieuwe Telex-cd werkt, is zijn jeugd-

liefde trouw gebleven. "Het is die unieke sound", zegt hij. "Daar kan geen enkele digitale synthesizer aan tippen. De voorbije jaren hebben ze plug-ins op de markt gebracht, software waarmee je aardig in de buurt komt van een echte Moog. Maar de warme, smeuge bassen vallen niet te evenaren. Ga maar eens kijken op de tweedehandsmarkt. Een originele Moog koop je niet meer voor 400.000 frank. Ik kan het weten, want ik heb thuis een hele collectie."

Lacksman heeft nog altijd de handen vol als Moog-wizard. Bij de jongste Hooverphonic heeft hij een week lang aan zijn Moog gesleuteld, en ook Vive la Fête deed een beroep op zijn expertise. "Het is een merkwaardig toeval", mijmert hij. "Vorige zaterdag heb ik mijn allereerste Moog een flinke beurt gegeven. Demonteren, contacten reinigen, een hele dag liefdevol mee bezig geweest. En 24 uur later hoor ik op de radio dat Robert Moog is gestorven."

Gestorven in het harnas van de instrumentenbouwer. Want sinds 2002 worden er in North Carolina opnieuw synthesizers onder zijn naam gebouwd. De Mini Moog Voyager is nog altijd analoog, maar heeft een digitaal geheugen als extraatje. Moog genoot van zijn hernieuwde succes, tot de dokters vier maanden geleden een ongeneeslijke hersentumor vaststelden. Hij laat zijn tweede vrouw Ileana achter, evenals vijf kinderen uit zijn eerste huwelijk.

Strikt genomen bestond de synthesizer al. De grote sprong voorwaarts school in de bedieningswijze. De Moog werd niet met ponskaarten maar met een eenvoudig pianoklavier bespeeld

instrument. Bekend was de RCA, een bakbeest dat een hele kamer vulde en met ponskaarten werd bediend. Niet dat de eerste Moog er als een fluitje van een cent uitzag, er zaten meer knopjes en kabels aan dan in de cockpit van een Jumbo. Maar de grote sprong voorwaarts school in de bedieningswijze. De Moog werd niet met ponskaarten maar met een eenvoudig pianoklavier bespeeld. Aanvankelijk bleef de bijval beperkt tot de experimentele muziek, maar dat zou gauw veranderen. Walter Carlos, een filmcomponist die na een geslachtsoperatie als Wendy Carlos door het leven ging, was de man/vrouw die in 1968 de door-

woestbaar deuntje dat associaties met Lutgart Simoens oproept, maakte de sound wereldberoemd. Disco queen Donna Summer scoorde met 'I Feel Love' dan weer de allereerste synthesizerhit die de top van de Amerikaanse charts bereikte. De Moog effende ook het pad voor de symfonische en psychedelische rock van de jaren zeventig. Groepen zoals Moody Blues, Emerson, Lake and Palmer, Kraftwerk, Yes en Tangerine Dream bestonden louter bij de gratie van de synthesizer.

In België duurde het tot 1978 voor de eerste Moog werd verkocht. De trotse bezitter was